

Iva Krajnc, Robert Korošec

Joseph Pearson

LEPA TELESA IN *BELLA FIGURA* YASMINE REZA

Pomenek z režiserjem Thomasom Ostermeierjem

V igri *Bella Figura* se v didaskalijah pogosto pojavlja izraz »*flottement*« (pomišljanje, obotavljanje, omahovanje) in pomeni napotek za trenutek tišine, ko dramski liki in občinstvo obstanejo v mučni napetosti. Dramatičarka Yasmina Reza (*»Art«, Bog masakra ...*) je *Bello Figuro* napisala posebej za Thomasa Ostermeierja, direktorja berlinskega gledališča Schaubühne, in občutek imam, da je te neopredeljive tišine vključila z mislijo nanj.

Ko je Yasmina Reza maja 2014 prišla v Berlin, da bi prevzela nagrado kythera,¹ jo je Ostermeier povabil na ogled gledališke predstave *The Little Foxes*² avtorice Lillian Hellman, ki je nastala v njegovi režiji. Je mogoče komornost te uprizoritve spodbudila njeno domišljijo? So jo inspirirali vsi ti premolki, te naelektrene tišine med igralcema Nino Hoss in Markom Waschkejem, ki zdaj igrata glavni vloge v *Belli Figuri*? Ravno ti trenutki uničujoče napetosti med liki so namreč tisto, v čemer je Ostermeier izvrsten.

Ostermeier mi je v svoji pisarni ob skodelici zelenega čaja pripovedoval: »Potem ko sva si ogledala *The Little Foxes*, sem ji rekel, da bi bil zelo vesel, če bi za ta igralski ansambel kaj napisala. In tako se je začelo.« Stvari so stekle presenetljivo hitro. »Bila je zelo presenečena; še nikoli se ni zgodilo, da bi bila katera njenih iger uprizorjena tako hitro po tem, ko je bila napisana.« Prve prizore mu je poslala novembra in takoj je začel sestavljati

¹ Nagrada, ki jo Kulturni sklad Kythera iz Düsseldorfa vsako leto podeljuje zaslužnim za kulturno sodelovanje med Nemčijo in romanskimi državami (op. ur.).

² V slovenščini pod naslovom *Kobilice* v prevodu Mirka Mahničiča iz leta 1950 (op. ur.).

zasedbo; besedilo je bilo dokončano januarja 2015 in premiera je bila maja. Ostermeier je, skupaj z dramaturgom Florianom Borchmeyerjem, besedilo iz francoščine sam prevedel v nemščino.

Vprašal sem ga, kako se loteva režije tovrstnih komornih dram, in odgovoril mi je: »Jaz na tak način doživljam realnost. Mogoče bolj kot drugi opazim ali začutim vibracije med ljudmi. Če me posadiš v restavracijo, me lahko tam pustiš tri ure in bom zadovoljen, samo da bom opazoval. Nenehno si prizadevam, da bi razumel, za kaj gre, vendar se mi to nikoli ne posreči povsem. Očaran sem nad ljudmi in njihovim vedénjem. Zato igralcem preprosto rečem, naj delujejo tako, kot jaz zaznavam svet; to ustvari pulzirajočo energijo med njimi.«

»Kaj iščete ob tem, ko opazujete ljudi?« sem ga vprašal.

»Obseden sem s tem, da hočem prodreti za masko,« mi je odgovoril.

»Za masko?«

»Zato sem tako obseden z ljudmi, posebej v trenutkih, ko mislijo, da jih nihče ne opazuje. Ko se sporečejo, ko pozabijo vzdrževati masko. To je ideja gledališča. V konfliktih se pokaže, kakšni so naši motivi, ki jih običajno poskušamo skriti. Določene okoliščine nas privedejo do tega, da na glas izrečemo, kaj si želimo. Mogoče racionalno, na razumski ravni ne moremo razumeti, kdo smo. Zato si prizadevam razumeti, kdo smo, s tridimenzionalno čutno izkušnjo, kakršna je gledališče.«

Yasmina Reza je prav tako vneto opazovalka človeških peripetij in v njeni igri je veliko trenutkov, ko maske padejo. To igro bi kdo lahko napačno označil kot vrhunsko napisano bulvarko, ampak, kot pojasnjuje Ostermeier, bi ji s tem naredil veliko krivico. Res bi bilo narobe, če bi uprizoritvi pripeli oznako komedija značajev. *Bella Figura* po eni strani res obravnava znano tematiko: mož vara svojo ženo in ženina prijateljica ga zasači z ljubico, in to v zadrti francoski provinci nekje pri Bordeauxu. Ampak v igri so tudi elementi, ki odpirajo veliko bolj izostrena eksistencialna vprašanja. Igra se poigrava s puhlostjo v dveh pomenih, pravi Ostermeier, z našim napuhom v zvezi s fizičnim izgledom, z našim nenehnim prizadevanjem za *bello figuro*, pa tudi s puhlostjo v smislu *Vergänglichkeit*, minevanja in absurdnosti vsakdanjosti.

»Ta igra po eni strani je bulvarka. Po drugi strani pa je zelo ostra in bridka, veliko bolj, kot bi to lahko bila katera koli bulvarka. Danes na vaji je bilo zanimivo, ko sta mi glavna igralca povedala, da ponavadi ne sanjata o uprizoritvah, v katerih nastopata, ta igra pa ju je tako prevzela in ganila, da že nekaj noči sanjata o njej. Z vsakim dnem odkrivata nove plasti svojih likov. To pa se navadno ne dogaja, kadar na oder postavljaš meščansko komedijo.«

Protagonistom v *Belli Figuri* primanjkuje poguma, pravi Ostermeier. Ujetniki svojega videza so, kar je v besedilu izraženo z določenimi namigi, ki kažejo na svet za videnim. Prizorišče je vrtljiva scenografija z velikim projekcijskim platnom v ozadju. Na njem bodo podobe živali: žabe, kobilice, ščurki, muhe, mogoče celo jastogi. Komarji pikajo protagoniste po nogah, da zatečenih stopal ni več mogoče spraviti v nadvse drage čevlje.

»Žabe se mi zdijo zelo pomembne: »*les bruits de la nature me font peur*« (»Ob zvokih narave me obhaja tesnoba.«). Strah nas je pod tem čudovitim nebom, posutim z zvezdami, to je zelo eksistencialno občutje. Dejstvo je, da sedimo na nekem planetu, upiramo pogled v nebo in opazujemo vesolje okrog nas, ne da bi vedeli, kakšen je smisel vsega tega, in poslušamo te skrivnostne zvoke drugih živali, živali, kakršne smo tudi mi. Če se zelo poglobimo, nam postane jasno, da je žabje oglašanje obenem tudi zvok paritvenega obreda. Postavljeni smo pred temeljno vprašanje erosa in tanatosa. Nelagodno nam je, obenem pa gre za eksistencialno občutje popolne izgubljenosti oziroma *Geworfensein*, kot ima nemščina za to lep filozofski izraz (po Heideggerju). Druga lepa nemška beseda za to je *Unbehaustheit*. Da smo brez doma.«

Vprašal sem ga: »In kje poiskati odgovor na to eksistencialno grozo?«

»Ni odgovora.«

»Lahko govoriva o pogumu?«

»Protagonisti v tej igri nimajo poguma, da bi odvrgli maske. Boris ni dovolj pogumen, da bi povedal ženi: že štiri leta imam ljubico, z njo je veliko bolj strastno, pa čeprav je nora. Ali se sprijazniva, da imam razmerje, ali pa si pogledava v oči in si rečeva, da bi se bilo bolje raziti. Njegovo pomanjkanje poguma povzroča veliko trpljenja.«

Dejstvo je, da protagonisti *Belle Figure* ne morejo opustiti svojih vzorcev, ne zmorejo slediti temu, kar si v resnici želijo. Priklenjeni so na to idejo *fare bella figura*, ustvarjati »popoln videz«. Ampak še za to jim primanjkuje poguma, niti tega ne počnejo z veseljem.

»Pri večerji v luksuzni restavraciji z morsko hrano, pozneje v igri, ne najdejo užitka niti v ostrigah,« sem pripomnil.

»Oni ne, mi pa lahko,« je odgovoril Thomas in se zasmel.

»Se ti ne zdi, da gledališče samo, kot oblika umetnosti, še stopnjuje občutek bolečine kot posledice puhlosti in *Vergänglichkeit* – te minljivosti vsega, kar je osrednja tema te igre?«

»Gledališče je glede na svojo minljivost najresničnejša oblika umetnosti.«

»Saj zato je tako boleče, kajne?«

»Boleče in lepo obenem,« je odvrnil Ostermeier. »To je tako kot v slikarstvu: tista flamska tihožitja z granatnimi jabolki in razpadajočimi trupli. Oboje izginja, ampak umira v neskončni lepoti. Seveda je boleče, ampak v tem minevanju lahko najdemo tudi radost.«

Dr. Joseph Pearson je esejist in bloger v berlinskem gledališču Schaubühne. Kot kulturni zgodovinar sodeluje z Univerzo v New Yorku in je avtor knjige *Berlin Cityscopes*, ki bo izšla leta 2017. Pričujoči članek je bil prvič objavljen 13. maja 2015 med napovedniki uprizoritev gledališča Schaubühne: <http://www.schaubuehne.de/blog>.

Prevedla **A. K. V.**